

és erre egyszer sem reflektált, bár minden másra igen. Az is különös, hogy a főszereplőnk, aki vörösök között él, vörösök programjaira jár el, találkozik a legmagasabb pozíciókat betöltő politikusokkal, egyetlen olyan kommunistát sem ismer meg, aki ne volna nagyon ellenszenves. Egyoldalú képet látunk a tanácsköztársaságról, amelyben csak számító, agresszív, brutális és/vagy ostoba, valamint befolyásolható szereplők sodródnak az árral. Amikor pedig eljön a bukás, bár Árpai szégyelli, kik közé tartozott, akkor sem reflektál tetteire, nem magyarázkodik, nem zuhan magába, csak a szerelmi csalódása és a személyes vesztesége miatt.

A baráti és a családi kapcsolatokat azonban nagyon szépen festette meg a szerző. Különleges, jól sikerült része a regénynek, amikor báty és öcs kibékül a vonaton. Hitelesre és izgalmasra sikerült Árpai Eszterhez, Lilihez és Gergőhöz fűződő viszonya. Valójában a baráti és szerelmi kapcsolatok árnyalt bemutatása az igazi erőssége a műnek. Voloncs Attila már első regényében bizonyítja, hogy nagyon ügyes kézzel mozgatja a cselekményt és festi fel a társas kapcsolatok, szerelmek, barátságok bonyolultságát, többretegűségét. Lehet, hogy a szerző fiatal, de éleslátása és profizmusa meghazudtolja korát.

BÁNYAI TIBOR MÁRK

Tomaji Attila: Saját sors

L'Harmattan, 2017

BÁNYAI TIBOR MÁRK (1979) Budapest

Tomaji Attila ritka szavú költő, legújabb kötete is csak a negyedik a sorban. Rivaldafény vagy díjeső sem kényeztette ezt az immáron több mint három évtizedes költői pályát. Azonban ez a háttérben maradás mintha tudatos alkotói visszafogottság eredménye is volna. Legalábbis a versek erre engednek következtetni.

Ez a költészet súlyos témákat, sorskérdéseket érint, viszont poétikailag, nyelvfelfogásban mintha elmaradna a kortárs szövegeket jellemző tendenciáktól. Tomaji hagyományosabb, mondhatni, olvasóbarát stílusa nem alakít ki markáns viszonyt a mai költészeti fősodort foglalkozató problémákkal, így ezek esetleges provokálásának kérdése fel sem merül. Ez önmagában még nem lenne baj. Azonban Tomaji szemmel láthatólag nem is törekszik egy unikális és koherens hang kitartására. Nyelvileg és tematikailag olyannyira szeretágazó a szövegvilág, hogy konceptkötetről már csak ezért sem beszélhetünk.

A szövegek minőségét devalváló egyszerűsítő és szentenciózus jelleg, a túl direkt, egyenes kimonadás néhol már dilettantériába süllyed: „Hiába nézed egyre, / nem tudod, mi az az élet. / Hiába méred egyre: / mindig mást mutat a mérleg” (*Élet, élet*). A kötet összetartottságát szinte folyamatosan aláássa az egymástól nagyban elütő nyelvi regiszterek keveredése: „Bedagadt szemébe kap a vérágas hold fénye, / Összerándul, mint csepp citromtól a

kagyló teste, / Lepkék járnak dervistáncukat a lán-gos éjben, / S hegyek mögött rohad tovább az aranyló este –” (*Darabka örökkévalóság*).

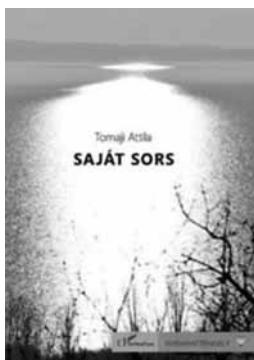
Egy kritikai diskurzuson kívül álló líranyelv kapcsán joggal merül fel a kérdés, hogy vajon tulajdoníthatunk-e neki valamilyen önértéket. Kétségtelenül a mulandóság kérdései vagy a közösségi emlékezet, az egyéni igény a nyomot hagyásra és a hírnév fennmaradására mind olyan bevett toposz, amelyet a költészet kortól és kultúrától függetlenül ismer. Tartalmilag tehát itt egy komoly vállalásról van szó, amelyhez sajnos csak ritkán társul hasonló igényű nyelvi megalkotottság. Innen nézve a jellemzően melankolikus hangütésű kötet mintha egy reflektálatlan alanyi költészetet képviselne. Mert mégis milyen poétikai, nyelvi núvumokkal, egyéni hanggal találkozunk itt?

Az elődök, a költészeti tradíció megőrzése vitathatatlanul megtörténik – és ez már önmagában is értéket jelent –, viszont a megújítás, a továbbfejlesztés már kívánivalót hagy maga után. A verseket bevezető mottók, a jelölt vagy jelöletlen idézetek és az utalások olyan 20. századi kanonikus szerzőket vonnak párbeszédbe, mint Pilinszky, Petri, Nemes Nagy, József Attila vagy Kosztolányi. De a vendégszövegek legtöbbször nem a versbeszéd poétikai megformáltsága felől motiváltak, hanem csak tematikailag ágyazzák a hagyományba a Tomaji-verseket. Így például: „hallgatja barbár italok suttozását a férfi / ízle-

li a dallamok lüktetését számolgatja / szívverése spáciumait kései keserű lépteit” (*Egy bárban*).

A *Zebegényi elégia* is Pilinszky emblemikus művével, az *Apokrif* mutat szorosabb szerkezeti párhuzamot, amelyet a hármasszakaszolás csak tovább erősít. A *Valaki mondott valamit* pedig egy emblemikus Petrit, a *Hogy elérjek a napsütötte sávig*-ot idézi meg: „Te nem ismered a lányokat itt, / különösképp azt az aquamarin szeműt nem, / aki mint egy versből, váratlan lép az oszlopok mögül elő, / szex, kérdi, s e szóért becsültem őt, mesterét a sűrítésnek. / Később kevertet kért és sört, pikolót. Ízlését nem vitattam.” Ez a vers kiválóan példázza azt a paradox poétikát, amely még számos alkalommal megmutatkozik. Tomaji egy-egy darabja ugyanis egyszerre túlonatú bensőséges és élesen ironikus. Ezek a versek, amikor már túl érzelgősnek kezdenének hatni, mindig kőkemény iróniával ellentéteződnek.

Ahol viszont nyomát sem találjuk az iróniának, ott a reflektálatlan alanyiség patetikus szövegburjánzást eredményez. A túlírás vagy túllirizálás szemernyi üres helyet sem hagy az olvasónak. Ilyen esztétikailag kifogásolható momentum a sokszor megcsinálnak tűnő rímtechnika. A hagyományosan mindig a sor végén összezsengő rímek, még ha legtöbbször ezek finom asszonáncok is, ha sze-

mentikailag alulmotiváltak, könnyen hathatnak régi vágásúnak. Gyakran előfordulnak olyan elkoptatott párok is, mint a *virág-világ*: „Nem csak a fű, fa, virág / hajtja le fejét a napvilág / súlya alatt” (*Csöndesen akartál élni*). A rosszul hangzó (pl. *kegyelemtelen*) vagy öncélúan archaizáló szóhasználat (pl. *elfoly*) szintén lerontja az esztétikai értéket. Hasonlóan a nem sikerült képek is, például: „elkéült szájjal / vacog a partszegély” (*Istria*). A kihagyásos szerkezetek néhol egészen direktül líraiak, például: „A részek szélei is vadul véreznek, illeszteni / őket össze már soha senkinek” (*Megvillan*). A középre szedett sorok is meglehetősen furák, modorosak.

A legsikerültebb darabok azok, amelyeket a referencialitás kiemel az önmagába gubózó alanyiség általánosításából. Ilyen a *Plein air*. Ahogyan a cím is kimondja, végre egy igazán felszabadult, a kötet általános színvonalát messze felülmúló, igazi nagyverset olvashatunk. A másik izgalmas darab a *Gyöngéden és védtelenül*. Mindkét versben egy olyan markáns szubjektum rajzolódik ki, aki akár életrajzi vonatkozásba is hozható a szerzővel. De ennél lényegesebb az az ösztönösen laza, görcs nélküli nyelvi megformáltság, amely biztos referenciális pontokon nyugszik, és így bravúros és kurrens poétikai megoldásokra képes.

Kedves Olvasóink!

A Kortárs folyóirat aktuális száma az ország fontosabb, nagyobb újságosainál minden hónapban kapható. Az alábbi helyeken biztosan hozzájuthat:

BUDAPEST II. kerület • Széll Kálmán téri metróállomás • Budagyöngye, újságos, Szilágyi Erzsébet fasor 121. • **III. kerület** • Flórián üzletközpont, újságos • **IV. kerület** • Újpest Központ metróállomás, újságos • **V. kerület** • Kálvin téri metróállomás, újságos • Városház utca 3–5., újságos • Váci utca 10., újságos • **VI. kerület** • Nyugati téri aluljáró, újságárus • **VII. kerület** • Blaha Lujza téri aluljáró, újságárus • **IX. kerület** • Határ úti metrómegálló, újságárus • **X. kerület** • Árkád bevásárlóközpont, Örs Vezér tér 25/A • **XI. kerület** • Allee bevásárlóközpont, Október 23. utca 6–10. • **XII. kerület** • Déli pályaudvar metrómegálló, újságos • Hegyvidék Bevásárlóközpont, Apor Vilmos tér 11–12. • MOM Park, újságos, Alkotás utca 53. • **XIV. kerület** • Sugár bevásárlóközpont, újságárus, Örs vezér tér • **XV. kerület** • Pólus bevásárlóközpont, újságárus, Szentmihályi utca 131. • **DEBRECEN** • Cora, újságos, Kishatár utca • Csapó utca 100., újságárus • Fórum Debrecen, újságos, Csapó utca 30. • **EGER** • Széchenyi út 20. újságárus • **GYŐR** • Révai Miklós utca 4–6., újságárus • Vásárcsarnok, újságárus, Herman Ottó utca 25. • Győr Plaza, újságárus, Vasvári Pál utca 1/A • **GYULA** • Béke sugárút 12., újságárus • **KAPOSVÁR** • Fő utca 23., újságárus • **KECSKEMÉT** • Március 15. utca 15., trafik • **MISKOLC** • Szinva Park bevásárlóközpont, újságárus, Bajcsy Zsilinszky út 2–4. • **NYÍREGYHÁZA** • Korzó bevásárlóközpont, újságárus, Nagy Imre tér 1. • **PÉCS** • Árkád bevásárlóközpont, újságárus, Bajcsy út 11. • **SOPRON** • Széchenyi tér 13., újságárus • **SZEGED** • Dugonics tér 1., újságárus • Árkád bevásárlóközpont, újságárus, Londoni körút 3. • **SZÉKESFEHÉRVÁR** • Alba Plaza, újságárus, Palotai út 1. • **SZOLNOK** • Pelikán bevásárlóközpont, újságos, Ady Endre utca 15. • **SZOMBATHELY** • MÁV állomás, újságárus • **TATABÁNYA** • Győri út 3., újságárus • **VÁC** • Káptalan utca 3., újságárus • **VESZPRÉM** • Kossuth utca 1., újságárus